

Bauhaus
 Networking Ideas
 and Practice
 Umrežavanje ideja
 i prakse

BAUHAUS – UMREŽAVANJE IDEJA I PRAKSE – BAUNET, MUZEJ SUVREMENE UMJETNOSTI, SVIBANJ–SRPANJ

Meštri i naučnici modernizma

Izložba je revalorizator ideja Bauhauusa u lokalnom i regionalnom kontekstu te pokazatelj pozicije domaćih učenika te iznimne škole

TOMA BAČIĆ

D evetoga svibnja, kada Europska Unija proslavlja Dan Europe, u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti otvorena je izložba *Bauhaus – umrežavanje ideja i prakse – BAUNET* kustosice Vesne Meštrić, otvorena do 26. srpnja.

Izložba predstavlja opuse umjetnika, arhitekata i dizajnera koji su se školovali na Bauhausu, najutjecajnijoj međunarodnoj umjetničkoj školi, a potječu iz Hrvatske ili regije. Riječ je o umjetnicima: Otti Berger i Ivani Tomljenović Meller, arhitektu Gustavu Bohutinskom iz Hrvatske, Avgustu Černigoju iz Slovenije i arhitektu Selmanu Selmanagiću iz Bosne i Hercegovine. Prema arhivskim podacima iz arhiva Bauhauusa, školu je pohađala još jedna osoba iz regije – Marija Maša Baranyai. Svi su oni bili učenici Bauhauusa i izravni svjedoci događaja na školi – dakle izravni recipijenti edukatorskih i pedagoških praksi i umjetnici na koje su izravno utjecale široke konstruktivističke ideje koje su se formalno definirale upravo s djelovanjem Bauhauusa.

Nastava se na Bauhausu odvijala u nizu radionica u koje su polaznici dolazili nakon dovršetka prijemnog tečaja. Taj pedagoško-ekskurzivni sustav bio je najcjelovitiji u desauskom razdoblju Bauhauusa i pod ravnanjem Waltera Gropiusa. Jedna od važnih činjenica vezanih uz Bauhaus jest da se na školi educirao velik broj učenika iz cijele Europe, kao da je škola sintetizirala neke od najiznimnijih umjetničkih ideja početkom 20. stoljeća. Godine 1922. osnivač De Stijla Theo van Doesburg u svojoj kući u Weimaru okupio je međunarodni skup umjetnika nazvan Konstruktivistička internacionalna stvaralačka radna zajednica. U *Programu Bauhauusa* objavljenom 1919. sintetizirane su artistske ideje o formi arhitekture, a ključna je teza glasila: „Konačni cilj vizualnih umjetnosti jest cjelovita zgrada.“ Jedinstvo umjetničkog stvaralaštva i zanata transformirana je na Bauhausu u jedinstvo umjetnosti i tehnologije (programatska ideja „Umjetnost i tehnologija – novo jedinstvo“,

Vasilij Kandinski, *Narančasta*

u kasnoj fazi Bauhauusa promijenjena u anti-umjetničku i revolucionarnu ideju „umjetnost je mrtva, neka živi tehnologija“).

Bauhaus je bio društveno angažiran projekt stalne kritike autonomije umjetnosti i umjetnika. Vrlo je važna činjenica da je unutar tri vremenski determinirane faze školovanja (pripremni uvodni tečaj, opći tečaj i nastava arhitekture) školovanje provedeno i unutar nekih tradicionalno *ne-umjetničkih* tema poput proučavanja materijala i alata potrebnih za njihovu obradu, knjigovodstva, financija i ugovornog prava! U vezi s tim svakako je važno spomenuti tehnološki estetski sustav vrijednosti koji umjetnička djela interpretira i vrednuje putem materijalnih, formalnih i tehničkih aspekata ekonomično oblikovana i reducirana umjetničkog djela.

Jedna od vrijednosti izložbe jest činjenica da su na njoj, osim radova studenata, prezentirana i djela njihovih profesora – važnih

umjetnika koji su na Bauhausu predavali i vodili radionice: Marcela Breuera, Vasilija Kandinskog, Paula Kleea, Hannesa Meyera, Lászla Moholy-Nagya i Oskara Schlemmerra. Uz to izložbom su obuhvaćeni koncepti i pedagoške metode rada škole. Izložba se sastoji od više od tri stotine djela u raznovrsnim medijima od slika, grafika, crteža, objekata, preko arhitektonskih nacrti i maketa, tekstila i pokućstva, do fotografija i filma, a potječu iz hrvatskih i inozemnih muzejskih zbirki. Na izložbi se predstavljaju i djela iz privatnih zbirki, među kojima Arhiv Selmana Selmanagića smješten u Berlinu, također berlinski Daimler Art Collection, a posebno mjesto zauzima važna zagrebačka zbirka Marie-Luise Betheim. Marie-Luise Betheim, rođena Morgenroth, s majkom (otac je poginuo u Prvom svjetskom ratu) živjela je u Weimaru od 1920. i bila izravni svjedok zbivanja na Bauhausu, djelomično i zbog činjenice

da je polaznica Bauhauusa Lou Scheper živjela kod Marie-Luise i njezine majke. Marie-Luise Betheim u potrazi za poslom dolazi 1927. u Zagreb, gdje uz prekid u Drugom svjetskom ratu ostaje do smrti 1994. Njezinu vrijednu zbirku otkrio je 1983. Želimir Košćević istražujući najpoznatiju hrvatsku učenicu Bauhauusa Ivanu Tomljenović Meller.

Bauhaus sa svojim idejama nije nikako prestatio živjeti 1. listopada 1932. u Dessau, kada su ga zatvorili nacionalsocijalisti – tadašnji ravnatelj Mies van der Rohe preselio je školu u nešto izmijenjenu obliku u Berlin, gdje je radila do ljeta 1933. Već 1937. pod izravnim utjecajem ideja s Bauhauusa u Chicagu je otvoren The New Bauhaus, na koji se nadovezao Chicago School of Design. Ideje Bauhauusa širile su se tako barem dvama kanalima: jedan je bio edukacijski, koji su širili učenici i izravni sudionici događaja na školi. Drugi je bio posredan, umjetnikoteorijski, koji je upijao ideje prenesene putem druženja ili drugih osobnih kontakata.

Budući da izložba pokriva vremenski raspon od 1919. (osnivanje Bauhauusa) do 1961. (podizanje Berlinskog zida), ona prati i prikazuje utjecaje Bauhauusa na poslijeratnu suvremenu umjetnost, dizajn i arhitekturu, s posebnim osvrtom na zagrebačku grupu EXAT 51, arhitektonsku praksu studenta Bauhauusa – arhitekta Huberta Hoffmanna u Grazu i Ljubljanskog Smjera B. Pojava EXAT-a 51 može se tumačiti kao revolt na rigidnu socijalističku umjetničku praksu, ali je sasvim sigurno da su načela te skupine umjetnika imala čvrste temelje upravo u idejama Bauhauusa.

Izložba je dio međunarodnog istraživačkog projekta BAUNET u kojem sudjeluju kulturne institucije iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije. Nositelj je projekta Muzej suvremene umjetnosti u Zagrebu, a suorganizatori su Universalmuseum Joanneum u Grazu, Akademija likovnih umjetnosti iz Sarajeva te Loški muzej iz Škofje Loke.

Izložba je vrijedan revalorizator ideja Bauhauusa u lokalnom i regionalnom kontekstu i jasan reper pozicije domaćih učenika te iznimne umjetničke škole. Time se izravno nastavlja na izložbu koju je 1981. u Zagrebu priredio Institut für Auslandsbeziehungen iz Stuttgarta; kao i na izvrsnu knjigu *Bauhaus osobno, zbirka Marie-Luise Betheim*. Postav izložbe u MSU potpisuje Studio Revolucija i Vladimir Končar, a autorice su projekta Vesna Meštrić i Jadranka Vinterhalter.